

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра фінансів і кредиту

ЗАТВЕРДЖЕНО

Проректор з навчальної роботи,

проф. Гаврилюк С. В. _____

_____ 2013 р.

БАНКІВСЬКА СИСТЕМА

ПРОГРАМА

нормативної навчальної дисципліни

підготовки: бакалавр

галузь знань: 0305 – «Економіка і підприємництво»

напрямок підготовки: 6.030508 – «Фінанси і кредит»

Луцьк – 2013

Програма навчальної дисципліни «Банківська система» для студентів галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 6.030508 – «Фінанси і кредит».

” ___ ” _____ 2013 р. – 7 с.

Розробники:

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту _____ Левицький В.В.

Рецензент:

к.е.н., доцент кафедри менеджменту _____ Білецька К.В.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри фінансів і кредиту

протокол № ___ від _____ 2013 р.

Завідувач кафедри: _____ (Грудзевич І.Т.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією інституту економіки та менеджменту

протокол № ___ від _____ 2013 р.

Голова науково-методичної комісії інституту _____ (Бегун С.І.)
(підпис) (прізвище, ініціали)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № ___ від ____ . ____ . 2013 р.

© Левицький В.В., 2013

Вступ

Дисципліна «Банківська система» є нормативною та базовою дисципліною для студентів галузі знань 0305 – «Економіка і підприємництво» напряму підготовки 6.030508 – «Фінанси і кредит».

На сучасному етапі економічного розвитку, в умовах трансформації національної економіки, серед проблем, пов'язаних з виходом України з кризового стану, важливе місце посідає завдання формування ефективної банківської системи. Як найважливіший елемент відтворювальної структури економіки банківські установи організують рух і перерозподіл ресурсів суспільства в їх грошовому виразі. Через банківську систему проходять грошові розрахунки і платежі господарюючих суб'єктів та населення в цілому. Саме комерційні банки виконують важливу функцію мобілізації тимчасово вільних грошових ресурсів і перетворення їх у реальний капітал, здійснюючи різноманітні кредитні, інвестиційні та інші операції та забезпечуючи, таким чином, потреби економіки в додаткових ресурсах. Серед суб'єктів фінансово-господарської діяльності комерційні банки – це саме та галузь, яка повинна бути спроможна своєчасно прогнозувати динаміку економічної кон'юнктури, а також якнайшвидше та досить гнучко реагувати на будь-які зміни, що відбуваються на фінансовому ринку.

Становлення банківської системи тісно пов'язане зі створенням ефективного механізму управління банківською діяльністю, дієвої системи регулювання і контролю банківських операцій, це, у свою чергу, потребує глибокого вивчення основ сучасної банківської справи, дослідження сутності й особливостей надання різноманітних банківських послуг, відстежування та врахування міжнародного досвіду, а також перспективних можливостей розвитку фінансово-кредитної системи України в цілому.

Пропонована програма відповідає типовій програмі дисципліни «Банківська система» та рекомендована студентам вищих навчальних закладів економічного спрямування, які здобувають фахову освіту за освітньо-кваліфікаційним рівнем бакалавра, а також підприємців, менеджерів усіх рівнів і всіх, кого цікавлять питання ефективності організації та функціонування банківської системи.

Програма є узагальненням напрацювань у сфері банківської діяльності.

Метою написання програми нормативної навчальної дисципліни є допомога студентам в отриманні ґрунтовних знань з економіки підприємств та практичних навичок у прийнятті економічно обґрунтованих управлінських рішень щодо підвищення ефективності функціонування банківської системи.

Програма розрахована на навчання за кредитно-модульною системою, що відповідає вимогам Болонського процесу, який упроваджено у вищих навчальних закладах України. Кожна тема робочої програми містить перелік теоретичних питань, їх виклад, завдання з індивідуальної роботи, тестовий контроль для перевірки знань, рекомендовану літературу до вивчення теми.

Автор поєднав під час висвітлення теоретичного матеріалу одночасно високий науковий рівень та доступність для того, щоб студенти краще опанували спеціальні знання про базові поняття діяльності банківських установ та системи.

Розроблені згідно з вимогами Болонського процесу тестові завдання (п'ять варіантів відповідей, з яких одна є правильною), сприятимуть глибшому засвоєнню студентами ґрунтовних знань із основних розділів функціонування банківської системи, набуттю вмінь,

спрямованих на отримання ефективних результатів підвищення ефективності діяльності банківських установ та системи в цілому.. Їх рекомендується використовувати в процесі поточного, модульного й підсумкового контролю, самоперевірки знань.

Предметом дисципліни “Банківська система” є діяльність комерційних банків, що пов’язана із здійсненням операцій та наданням послуг юридичним і фізичним особам.

Міжпредметні зв’язки. Дисципліна “Банківська система” спирається на власну логіку і зміст та має зв’язок з попередніми дисциплінами, що є базовими для його вивчення, а саме: “Статистика”, “Гроші та кредит”, “Фінанси”, “Економічний аналіз” тощо.

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів**:

Змістовий модуль 1. Характеристика банків та банківської системи. Основні банківські операції.

Змістовий модуль 2. Інші види банківських операцій й послуг.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни є надання теоретично-прикладних знань для вивчення діяльності банківських установ.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Банківська система» є:

- вивчення змісту, завдань та функцій комерційного банку;
- аналіз методів здійснення банківських операцій та надання банківських послуг;
- вирішення питань організації роботи із основних напрямків банківської діяльності, виконувати банківські операції;
- аналізування стану кредитоспроможності позичальника та рівня фінансової стійкості банку.

Після засвоєння курсу студент повинен **знати**:

- організацію діяльності та функціонування комерційних банків;
- порядок створення та організація діяльності банківських установ;
- суть та зміст активних і пасивних банківських операцій;
- порядку формування ресурсів комерційних банків;
- механізму здійснення банківських операцій;
- економічних засади забезпечення фінансової стійкості банку.

Після засвоєння курсу студент повинен **вміти**:

- оцінювати діяльність комерційного банку за різними напрямками;
- забезпечувати раціональне використання банківських ресурсів;
- враховувати фактори впливу на ефективність проведення комерційними банками обслуговування клієнтів;
- вишукувати резерви зміцнення фінансової стійкості банку.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 годин / 5 кредитів ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Характеристика банків та банківської системи. Основні банківські операції

Тема 1. Створення та організація діяльності банку

Банківська система: суть, будова. Види банківських установ та їх функції. Характеристика і класифікація банківських операцій. Порядок реєстрації банківських установ. Ліцензування банківської діяльності. Організаційна структура та управління банком.

Тема 2. Формування ресурсів банку

Склад і структура ресурсів банку. Формування власного капіталу банку. Депозитні операції банків. Міжбанківські кредити як джерело запозичення банківських ресурсів. Управління ресурсами банку.

Тема 3. Розрахунково-касові операції банків

Основи організації грошових розрахунків у народному господарстві. Ведення рахунків клієнтів. Основні принципи організації безготівкового платіжного обороту. Види платіжних інструментів при здійсненні безготівкових банківських розрахунків. Міжбанківські розрахунки в національній валюті. Кореспондентські відносини між банками. Система електронних платежів. Банківська платіжна картка як засіб розрахунків. Організація касової роботи в установах банків.

Тема 4. Кредитні операції банків

Суть кредиту, класифікація банківських кредитів. Принципи кредитування. Кредитний потенціал банку, етапи процесу кредитування. Ціна банківського кредиту. Оцінка кредитоспроможності позичальника. Забезпечення кредитів і особливості кожного виду забезпечення кредитів. Кредитні ризики. Класифікація кредитів за ступенем ризику. Загальні положення про створення банками резерву на покриття кредитних ризиків. Проблемні кредити, порядок їх погашення. Особливості механізму надання та погашення окремих видів кредитів.

Тема 5. Операції банків з векселями

Поняття векселя, види векселів. Класифікація банківських операцій з векселями. Розрахункові вексельні операції банків. Комісійні операції з векселями прийом на інкасо; доміциляція векселів, зберігання банками векселів клієнтів. Кредитні операції банків з векселями. Авалування векселів, видача гарантій на забезпечення оплати векселів.

Змістовий модуль 2.

Інші види банківських операцій й послуг

Тема 6. Операції банків з цінними паперами

Загальна характеристика діяльності банків на ринку цінних паперів. Класифікація операцій банків з цінними паперами. Пасивні операції банків з цінними паперами. Активні операції банків з цінними паперами. Позабалансові операції банків з цінними паперами.

Тема 7. Банківські інвестиції

Поняття та види банківських інвестицій. Оцінка інвестиційних проектів, аналіз доцільності і ефективності інвестування. Довгострокове кредитування інвестиційних проектів.

Тема 8. Операції банків у іноземній валюті

Поняття валюти, валютного курсу, котирування валюти. Відкриття і ведення валютних рахунків клієнтів. Неторговельні операції в іноземній валюті. Торговельні операції банків в іноземній валюті. Валютне кредитування.

Тема 9. Нетрадиційні банківські операції та послуги

Загальна характеристика та види нетрадиційних банківських операцій і послуг. Лізингові операції. Факторинг та форфейтинг. Інші нетрадиційні операції та послуги банків.

Тема 10. Забезпечення фінансової стійкості банку

Сутність фінансової стійкості банку та способи її забезпечення. Фінансові звіти банку та

оцінка його діяльності. Економічні нормативи регулювання діяльності банків. Ліквідність та платоспроможність банку. Формування резервів для покриття можливих втрат від активних операцій. Доходи та витрати банку. Прибутковість банку.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання – іспит.

Іспит проводиться у письмовій формі. Екзаменаційний білет містить: 3 відкритих питання (10 балів за повну відповідь), 2 задачі (15 балів за правильно розписану та розв'язану задачу з коментарем та висновком).

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання

В процесі вивчення дисципліни використовують такі методи оцінювання навчальної роботи студента:

- поточне тестування та опитування;
- оцінювання виконання ІНДЗ;
- письмовий іспит.

5. Список джерел

1. Закон України «Про банки і банківську діяльність» від 07.12.2000 № 2121-III.
2. Закон України «Про банкрутство» від 14.06.1999 р.
3. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р.
4. Закон України «Про заставу» від 02.10.1992 р.
5. Закон України «Про інвестиції» від 18.09.1991 р.
6. Закон України «Про іпотеку» від 05.06.2003 р. №898 – IV
7. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечним сертифікатом» від 19.06.2001 р. №979 – IV.
8. Закон України «Про лізинг» від 2003р.
9. Закон України «Про Національний банк України» від 05.1999 р.
10. Закон України «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» від 10.12.1997 р.
11. Закон України «Про обіг векселів в Україні» від 05.04.2001 № 2374-III.
12. Закон України «Про платіжні системи та переказ грошей в Україні» від 05.04.2001 р. № 2346-III.
13. Закон України «Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті» від 23.09.1994 р.
14. Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р. №2740- III.
15. Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 № 3880-IV.
16. Банківські операції : навч. посіб. / В. І. Капран, М. С. Кривченко, О. К. Кабаленко, С. І. Омельченко. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
17. Банківські операції : навч. посіб. / Р. Р. Коцовська, О. П. Павлишин, Хміль Л.М. – К. : УБС НБУ, 2007. – 390 с.
18. Банківські операції та послуги : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл./ Л. П. Снігурська. – К. : МАУП, 2006. – 456 с.
19. Банківські операції. Практикум : навч-метод посіб./ О. П. Павлишин, В. І. Ричаківська. – Львів : ЛБІ НБУ, 2004. – 158 с.
20. Банківські операції : підручник / за ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Мороза. – 3-те вид., виправ. і доповн. – К. : КНЕУ, 2008. – 456 с.
21. Банківська справа : навч. посіб. / О. Д. Вовчак, Н. М. Руцишин. – Львів : Новий Світ-2000, 2008. – 560 с.

22. Васюренко О.В. Банківські операції : навч. посіб.– 3-тє вид., стер./ О. В. Васюренко. – К. : Т-во «Знання», КОО, 2002. – 255 с.
23. Господарський кодекс України. – К.: Парламентське вид-во, 2004. – 192 с.
24. Інструкція про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ №110, 17.03.2004 зі змінами і доповненнями.
25. Інструкція про міжбанківські розрахунки в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ № 621, 27 12.1999 зі змінами та доповненнями.
26. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ № 22 від 21.01.2004 зі змінами і доповненнями.
27. Інструкція про консолідацію фінансової звітності банків України. - затверджено постановою Правління Національного банку України № 422 від 5 жовтня 2001 р.
28. Інструкція про міжбанківський переказ грошей в Україні в національній валюті, затверджена Постановою Правління НБУ № 110 від 17 березня 2004 р зі змінами і доповненнями.
29. Інструкція про міжбанківські розрахунки в Україні. Затверджена Постановою Правління НБУ № 621 від 27.12.1999 р зі змінами і доповненнями.
30. Інструкція про організацію розрахунків за банківськими платіжними картками, затверджена Постановою Правління НБУ № 13 від 23.03.1999 із змінами та доповненнями.
31. Інструкція про порядок відкриття та використання рахунків у національній та іноземній валюті, затверджена постановою Правління НБУ №492 від 12.11.2003р. зі змінами і доповненнями.
32. Інструкція про порядок здійснення банками операцій з векселями в національній валюті на території України, затверджена Постановою Правління НБУ № 508 від 16.12.2002 зі змінами і доповненнями.
33. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, затверджена Постановою Правління НБУ № 368 від 28.08.2001 зі змінами і доповненнями.
34. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України, затверджена Постановою Правління НБУ № 480 від 17.12.2007
35. Основи банківської справи : навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко, В. І. Ганін, В. В. Соляр, С. І. Маслов. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 410 с.
36. Операції комерційних банків : навч. посіб. / А. О. Епіфанов, Н. Г. Маслак, І. В. Сало І.В. – Суми: ВТД Університетська книга, 2007. – 523 с.
37. Операції комерційних банків : навч. посіб. / Р. Коцовська, В. Ричаківська, Г. Табачук, Я. Грудзевич, М. Вознюк. – 3-тє вид. – К.: Алерта, Львів: ЛБІ НБУ, 2003. – 500 с.
38. Цивільний кодекс України: Офіційне видання. – К.: Атіка, 2004. – 416 с.
39. Шевченко Р. І. Банківські операції : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / Р. І. Шевченко. – К. : КНЕУ, 2003. – 276 с.